

Перспективи подальших досліджень

Питання моделей інноваційного розвитку економіки завжди буде актуальним, оскільки це саме той аспект, який постійно змінюється. З'являються нові країни-лідери, які мають свій досвід інноваційного розвитку, зникають колишні лідери і при цьому аналізують свої помилки. Відповідно подальші дослідження варто присвятити саме причинам втрати інноваційно розвиненими країнами своїх лідируючих позицій.

1. Бубенко П.Т., Семиноженко В.П., Амоша О.І., Землякін А.І., Моїсєєв Г.В. *Перспективи інноваційного розвитку регіонів // Інновації: проблеми науки і практики.* – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 335 с.
2. Гальчинський А., Гесць В., Кінах А., Семиноженко В. *Інноваційна стратегія українських реформ.* – К.: Знання України, 2002. – 336 с.
3. Гесць В.М. *Інновативно-інноваційний шлях розвитку – модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку XXI ст.// Банківська справа.* – 2003. – №4. – С. 3–33.
4. *Регіональні проблеми науково-технічного розвитку України / за наук. ред. Б.М. Данилишина.* – К.: Рада з вивчення продуктивних сил України, 1998. – 180 с.
5. Федулова Л.І., Волосюк М.В. *Тенденції інноваційно-технологічного розвитку промисловості України // Вісник Хмельницького національного університету.* – Т. 3, №5. – С. 31–38.
6. Гаман МВ. *Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід.* — К.: Вікторія, 2004. – 311 с.
7. Онішко С.В. *Фінансове забезпечення інноваційного розвитку: монографія.* – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004.– 434 с.
8. Гусєв В. *Система пріоритетів державної інноваційної політики: зб. наук. праць Української академії державного управління при Президенті України / за заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева.* - К.: Вид-во УАДУ, 2002. - Вип. 2. - 496 с.

УДК: 336.71

Т.З. Юрик
ЗРФ АКБ „Трансбанк”

ВИЯВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ПРИЧИН КРИЗОВОГО СТАНУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

© Юрик Т.З., 2010

Висвітлено основні причини кризового стану банківської системи України на основі аналізу її структури, особливостей розвитку та ефективності функціонування. Виокремлено ключові проблеми розвитку банківської системи на сучасному етапі. Перспективними аспектами подолання кризових явищ у банківському секторі визначена необхідність його реструктуризації в умовах інтеграції у світовий фінансовий простір, врахування фактора спеціалізації у процесі розширення спектра банківських послуг та прогнозування ризиків.

Ключові слова: банк, банківська система, криза, кредит, реструктуризація, інтеграція.

In the article the principal reasons of the crisis state of the banking system of Ukraine are reflected on the basis of analysis of its structure, features of development and efficiency of functioning. The key problems of development of the banking system on the modern stage are selected. Perspective aspects of overcoming of the crisis phenomena in bank sector by the means of its restructuring is defined under conditions of: integration in outer financial space, taking into account factor of specialization in the process of expansion of bank services spectrum and prognostication of risks.

Keywords: bank, banking system, crisis, credit, restructuring, integration.

Постановка проблеми

Однією з найважливіших і найактуальніших проблем соціально-економічного розвитку України є налагодження ефективного функціонування банківської системи в умовах подолання фінансової нестабільності. Кризовий стан банків України, нерациональна структура, низький рівень концентрації капіталу перешкоджає належному виконанню банками функцій фінансових посередників в економіці країни. Виявлення основних причин кризового стану банківської системи України за умов сьогодення дасть змогу з'ясувати першоджерела фінансової дестабілізації, виокремити ключові проблеми розвитку банків, механізми вирішення яких мають бути інтегровано впровадженні як на макро-, так і на мікроекономічному рівні.

Аналіз останніх досліджень і результатів

Дослідження наукових публікацій та фахових висновків аналітиків засвідчили особливу увагу до проблем розвитку банківського сектору України в умовах кризи. У колах науковців та практиків жваво обговорюються питання реорганізації банківського сектору, перспективи злиття та поглинання банків,

підвищення рівня капіталізації та концентрації банківського капіталу, забезпечення ліквідності та платоспроможності банків. Результати наукового розроблення зазначених питань відображено у працях М. Алексеєнка, О. Вовчак, В. Гейця, Н. Шелудько [1], В. Міщенко [2], М. Козоріз [3], О.Дзюблюка [4], Т. Смовженко, О. Сугоняка, А. Шаповалова, О. Барановського [5]. Проте сучасні умови функціонування банків України є особливими та потребують подальших наукових і прикладних досліджень у цій сфері.

Постановка цілей

Мета роботи – висвітлити першопричини кризового стану банківської системи України на основі аналізу її структури, особливостей розвитку та ефективності функціонування; виокремити ключові проблеми розвитку банківської системи на сучасному етапі; обґрунтувати перспективні напрями подолання кризових явищ у банківському секторі економіки країни.

Виклад основного матеріалу

В Україні, як і загалом світі, банки становлять невід'ємну складову сучасної грошової системи. Вони знаходяться у центрі економічного життя. Обслуговуючи інтереси виробників, банки формують зв'язок між промисловістю, торгівлею, сільським господарством, державою та споживачами. Сьогоднішня сфера їх діяльності не має ні географічних, ні національних меж; це є система, що володіє колосальною фінансовою потужністю та значним грошовим капіталом.

За допомогою банків відбувається акумуляція тимчасово не задіяних у використанні вільних грошових коштів та їх перерозподіл.

Сьогодні існує велика кількість послуг, що надаються банками своїм клієнтам.

Банки здатні адаптуватися до зовнішнього середовища. Реагуючи на потреби ринку, що змінюється, пристосовуючись до сучасного життя, враховуючи нові явища в економіці і політиці, банківська справа розвиває ті технології, які повинні використовуватися в конкретних економічних ситуаціях, на стадіях кризи або підйому, за стабільної або нестійкої обстановки.

Діяльність банків напряму пов'язана з економікою, забезпеченням безперервності і прискоренням виробництва, примноженням багатства суспільства. Банки здатні зробити багато чого для збільшення матеріального виробництва і обміну продуктами праці і є реальною продуктивною силою. За станом економіки судять про активність банків. Правильно, однак, і зворотнє: за станом банків судять загалом про економічний розвиток країни та суспільства.

Банківська діяльність є найхарактернішим індикатором стану фінансової системи, руху грошових потоків, рівня розрахункових операцій, ступеня захищеності інтересів вкладників, стійкості фінансового ринку.

Станом на 1 травня 2010 року ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій мали 176 банків, у тому числі: 175 банків (99.4 % від загальної кількості банків, що мають ліцензію) – акціонерні товариства (з них: 53 банки (30.1 %) – відкриті акціонерні товариства, 1 банк (0.6 %) – закриті акціонерне товариство, 121 банк (68.7 %) – публічні), 1 банк (0.6 %) – товариство з обмеженою відповідальністю [6].

Серед них 51 банк – з іноземним капіталом (29 % від загальної кількості діючих банків України), з них 18 банків (10 %) – зі 100 %-м іноземним капіталом.

За станом на 01.05.2010 р. частка іноземного капіталу в зареєстрованому статутному капіталі банків України становила майже 34 %.

Іноземний капітал в Україні представлений 23 країнами. Найбільшу частку в загальній сумі іноземного капіталу становить капітал Росії, Кіпру, Австрії, Франції, Нідерландів та Угорщини.

У стані ліквідації перебуває 18 банків, з них 16 банків ліквідуються за рішеннями НБУ, 2 – за рішеннями господарських (арбітражних) судів. Перелік подано у таблиці.

За станом на 01.05.2010 р. власний капітал банків становив 129.9 млрд. грн., або 14.6 % від пасивів банків.

Зобов'язання банків за станом на 01.05.2010 р. становили 758.4 млрд. грн.

Кошти фізичних осіб становлять 229.4 млрд. грн., або 30.2 % від загального обсягу зобов'язань, кошти суб'єктів господарювання – 119.5 млрд. грн., або 15.8 %.

Банки мають таку структуру коштів населення з точки зору строковості. Строкові кошти становлять 173.9 млрд. грн., або 75.8 % від загальної суми коштів населення, а кошти на вимогу – 55.5 млрд. грн., або 24.2 %.

За станом на 01.05.2010 р. активи банків становили 888.4 млрд. грн., загальні активи – 1 011.9 млрд. грн.

Більшу частину загальних активів становлять кредитні операції – 71.5 %.

Основною ланкою дворівневої банківської системи є комерційні банки. Головною їх відмінністю в Україні від національного банку, як і загалом у світі, є відсутність права емісії банкнот. Серед комерційних банків розрізняються два типи – універсальні і спеціалізовані банки.

Перелік банків України, які знаходяться у стані ліквідації

№ з/п	Реєстраційний номер	Назва банку	Місцезнаходження банку
м. Київ та Київська область			
1	87	Акціонерний банк «Банк регіонального розвитку»	м. Київ
2	180	Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ"	м. Київ
3	23	Акціонерне товариство "Градобанк"	м. Київ
4	63	ТОВ "Київський універсальний банк"	м. Київ
5	151	Відкрите акціонерне товариство "Європейський"	м. Київ
6	74	Відкрите акціонерне товариство Комерційний банк "Національний стандарт"	м. Київ
7	314	Комерційний банк «Українська фінансова група»	м. Київ
8	217	Акціонерний комерційний банк «Східно-Європейський банк»	м. Київ
Автономна Республіка Крим			
9	81	Відкрите акціонерне товариство "Європейський банк розвитку та заощаджень"	м. Сімферополь
Одеська область			
10	110	Відкрите акціонерне товариство „Акціонерний комерційний банк „Одеса-Банк”	м. Одеса
Дніпропетровська область			
11	183	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "ПРИЧОРНОМОР'Я"	м. Дніпропетровськ
Закарпатська область			
12	14	Закарпатський акціонерний комерційний банк "Лісбанк"	м. Ужгород
Запорізька область			
13	64	КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	м. Запоріжжя
Рівненська область			
14	242	Комерційний банк "Княжий"	м. Рівне
Банки які перебувають у стадії реорганізації			
15		АБ "Факторіал Банк"	м. Харків
16		ПАТ "Сведбанк Інвест"	

Універсальний банк здійснює усі або майже усі види банківських операцій: надання як короткострокових, так і довгострокових кредитів; операції з цінними паперами, прийом внесків усіх видів, надання усіляких послуг тощо.

Спеціалізований банк, навпаки, спеціалізується на одному або кількох видах банківської діяльності. В окремих країнах банківське законодавство перешкоджає або просто забороняє банкам здійснювати широке коло операцій. Проте прибутки банків від окремих спеціальних операцій можуть бути настільки великі, що діяльність в інших сферах стає не обов'язковою. До спеціалізованих банків належать: інвестиційні банки, інноваційні банки, іпотечні банки, ощадні банки, галузеві банки.

Усі банківські інститути працюють в своїй ринковій ніші, що спирається на власне коло клієнтури. У той самий час в Україні банки є переважно універсальними, і цей процес має об'єктивний характер. За такого ринкового підходу легше вистояти в протиборстві з конкурентами, швидше можна реагувати на зміни кон'юнктури.

Основними функціями комерційних банків є:

- 1) залучення тимчасових вільних грошових коштів;
- 2) надання позик;
- 3) здійснення грошових розрахунків і платежів в господарстві;
- 4) випуск кредитних засобів обігу;
- 5) консультування і надання економічної і фінансової інформації.

В усіх країнах з ринковою економікою комерційні банки посідають провідне місце в платіжному механізмі економіки. Вони є впливовим стимулятором ринкових відносин і економічного зростання.

Фінансова та економічна криза загострили конкуренцію між банками за першокласних клієнтів і сферою доходу капіталу. У той самий час промислові підприємства потребують більшого і якіснішого фінансового обслуговування.

Внаслідок кризи і зниження якості обслуговування клієнти почали йти з банків, і платити їм було природно, нічим. Це спричинило необхідність державного втручання в діяльність не тільки якогось окремо взятого банку, а й банківської системи загалом.

Основними проблемами розвитку банківської системи є:

1. Низький рівень банківського капіталу.
2. Значний обсяг неповернених кредитів, внаслідок чого істотна частина банківських активів виявилася знеціненою.
3. Надмірна концентрація зусиль на розвитку тих напрямів банківської діяльності, які приносили негайний, насамперед «спекулятивний» дохід; недостатня увага до кредитування реального сектору економіки.
4. Значна залежність банків від великих акціонерів, що є одночасно клієнтами банків і учасниками їхніх фінансово-промислових груп.
5. Недоліки чинного законодавства, неврегульованість багатьох юридичних аспектів діяльності банків, відсутність системи страхування вкладів громадян, організації процедур санації, реструктуризації і банкрутства банків.
6. Низький професійний рівень керівної ланки багатьох банків, а в окремих випадках – особиста зацікавленість банківських менеджерів в проведенні операцій, що порушують економічні інтереси клієнтів і акціонерів.
7. У багатьох банках погано налагоджене управління ризиками, порушувалися розміри ризику на одного позичальника.

У ситуації, що склалася сьогодні в економіці України, більшість комерційних банків покищо обмежують свою діяльність передусім наданням розрахункових послуг та короткостроковими позиками на посередницькі заходи. Це не сприяє ефективному використуванню кредитних ресурсів на користь виробництва і зміцнення грошового обігу.

Сьогодні однією з основних проблем для банківської системи України (як і для більшості країн світу) залишається наявність негативно класифікованих кредитних операцій (сумнівні та безнадійні). За I квартал 2010 року їх розмір скоротився на 2,6 % (на 3,0 млрд. грн.) і досяг 113,4 млрд. грн. Частка негативно класифікованих кредитних операцій за станом на 01.04.2010 р. становила 13,2 % від загальної суми наданих кредитів.

Наявність такої заборгованості вимагає додаткового формування резервів під активні операції, що, своєю чергою, впливає на прибутковість банківського сектору.

Довгострокові кредити для промисловості, сільського господарства, іпотечного ринку залишаються цілком закритими. Так, політика банків спричинила зупинку капітальних витрат на проведення інноваційних заходів щодо збільшення виробництва, підвищення якості і розширення асортименту споживчих товарів і платних послуг, а також розширення експортної бази. На підприємствах призупинено витрати на технічне переозброєння, реконструкцію, будівництво, пайову участь в створенні спільних підприємств і виробництв, витрати на організацію і розширення матеріально-технічної бази підсобних сільських господарств.

З метою надання банкам допомоги у вирішенні проблеми зменшення обсягу негативно класифікованої кредитної заборгованості та на виконання положень закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків» від 24.07.2009 р. №1617-VI Національний банк України розробив проект Положення про порядок реєстрації, видачі ліцензій, регулювання діяльності санаційного банку та нагляду за ним, який скерований в Комітет Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності та Кабінет Міністрів України для погодження та передбачення в Державному бюджеті України на 2010 рік коштів на формування статутного капіталу санаційного банку.

Якщо проаналізувати рівень безпосереднього керівництва банківським сектором, то керівники і експерти констатують, що причиною банківської кризи є незадовільний стан банківського менеджменту, і це, на наш погляд, відповідає дійсності. Але правомірно поставити питання, чому системи управління в банках прийшли в стан, коли вони не змогли адекватно реагувати на зміну ситуації, тобто виконувати свої основні функції.

Деякі банки не дотримувались елементарних принципів ощадливості; без урахування доходів здійснювали витрати на будівництво дорогих офісів, придбання престижних іномарок, склад управлінського апарату.

Висновки

Перерахувавши вищевказані причини, можна зробити висновок, що причини кризи накопичувалися задовго до її початку.

Отже, коріння банківської кризи знаходиться глибоко усередині нашої системи, тому їх виявлення і усунення внутрішніх причин повинно стати найважливішим завданням реструктуризації банківської системи, що проводиться.

Ринок банківських послуг переживає серйозні зміни і останніми роками активно розширює межі ринку та проводить інтеграцію у світові фінансові структури, що динамічно розвиваються.

В умовах зникнення інфляційних джерел доходів майбутнє за високотехнологічними і інтегрованими в промисловість банками.

У подальшому розвитку банківської системи особливу увагу потрібно звернути на якісне вдосконалення, яке може відбутися в таких основних напрямках:

- розвиток процесів концентрації капіталу в банківській справі. Банки здатні зіграти ключову роль у фінансовому забезпеченні підйому економіки, який, своєю чергою, дасть розвиток інвестиційній активності;
- надання виробництву довгострокових кредитів;
- розширення кола послуг, що надаються банками своїм клієнтам. Потреби господарюючих суб'єктів ростуть, а асортимент банківських послуг ще далеко не вичерпаний.

Глибоку кризу банківської діяльності, яка склалась сьогодні, не можна подолати суто банківськими заходами, кредитними чи монетарними інструментами, оскільки причини існуючих проблем виникли в економіці. Саме тому потрібно ставити питання про подолання економічних проблем і відновлення банківських операцій, а не виділяти суто банківську проблему.

Перспективи подальших досліджень

Подальших досліджень потребує система менеджменту банку, культура споживання банківських продуктів, перешкоди на законодавчому рівні та сучасні умови функціонування банків

1. Шелудько Н.М. Проблема капіталізації державних банків та шляхи її вирішення / Н.М. Шелудько // *Економіка і прогнозування*. – 2009. – № 2 – С. 45–60.
2. Міщенко В. Проблеми капіталізації та консолідації банківської системи України / В. Міщенко // *Вісник Національного банку України*. – 2008. – № 10. – С. 2–7.
3. Козоріз М.А. Роль і функції капіталізації у забезпеченні економічного розвитку суб'єктів господарювання / А. Козоріз // *Регіональна економіка*. – 2007. – № 2. – С. 42–48.
4. Дзюблюк О. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках / О. Дзюблюк // *Вісник Національного банку України*. – 2009. – № 5. – С. 20–30.
5. Барановський О. Банківські кризи: сутність, фактори виникнення та особливості прояву / О. Барановський // *Економіка України*. – 2010. – № 3. – С. 34–48.
6. www.bank.gov.ua.

УДК 338.45:621

О.В. Юринець, М.М. Федорів

Національний університет «Львівська політехніка»,
кафедра менеджменту організацій

АНАЛІЗ ВПЛИВУ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕНТАЛІТЕТУ НА ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

© Юринець О.В., Федорів М.М., 2010

Визначено проблеми, пов'язані з впровадженням організаційної культури на вітчизняних та іноземних підприємствах, здійснено дослідження впливу національного менталітету (організаційної культури) на її формування та виокремлено передумови стимулювання інноваційної активності в межах мультинаціонального колективу працівників.

Проаналізовано національні відмінності українців та представників інших країн, звідки в Україну поступає значний обсяг інвестицій, а разом з ними й свої підходи до управління.

Ключові слова: організаційна культура, національний менталітет, між культурне сприйняття, креативність, інноваційна активність працівників.

In the article problems, related to introduction of organizational culture on ukrainian and foreign enterprises are determined, research of influence of national mentality is carried out on its (organizational culture) forming and pre-conditions to stimulate worker's of different nationalitie innovative activity are determined.

The analysis of national differences of Ukrainians and representatives of other countries, from where the investments enters to Ukraine, and also a management occupies an important place in the article.

Keywords: organizational culture, national mentality, between cultural perception, creation, innovative activity of workers.

Постановка проблеми

Однією з визначальних ознак розвитку світової економіки є глобалізація, проявами якої є посилення ролі ТНК на формування міжнародних економічних відносин, рух капіталу з однієї країни в іншу, передача